

Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych,
w tym jakości życia związanej ze zdrowiem

KOMITET NAUKOWY PROJEKTU POLSENIOR2

dr hab. Piotr Bandosz (Gdański Uniwersytet Medyczny),
prof. dr hab. Piotr Błędowski (Szkoła Główna Handlowa w Warszawie),
prof. dr hab. Jerzy Chudek (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach),
prof. dr hab. Tomasz Grodzicki (Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie),
prof. dr hab. Marcin Gruchała (Gdański Uniwersytet Medyczny),
dr n. med. Adam Hajduk (Gdański Uniwersytet Medyczny),
prof. dr hab. Tomasz Kostka (Uniwersytet Medyczny w Łodzi),
dr n. med. Hanna Kujawska-Danecka (Gdański Uniwersytet Medyczny),
mgr Adrian Lange, Sekretarz Komitetu (Gdański Uniwersytet Medyczny),
dr hab. Małgorzata Mossakowska (Międzynarodowy Instytut Biologii Molekularnej
i Komórkowej w Warszawie),
prof. dr hab. Katarzyna Wieczorowska-Tobis (Uniwersytet Medyczny w Poznaniu),
dr med. Łukasz Wierucki (Gdański Uniwersytet Medyczny),
dr n. przyr. Bogdan Wojtyniak, prof. NIZP PZH – PIB (Narodowy Instytut Zdrowia
Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy),
prof. dr hab. Andrzej Więcek (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach),
prof. dr hab. Paweł Zagożdżon (Gdański Uniwersytet Medyczny),
prof. dr hab. Tomasz Zdrojewski, Kierownik Projektu (Gdański Uniwersytet Medyczny)

Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem

redakcja naukowa

**Piotr Błędowski, Tomasz Grodzicki,
Małgorzata Mossakowska, Tomasz Zdrojewski**

GDAŃSKI
UNIWERSYTET
MEDYCZNY

Badanie PolSenior2 pt. „Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem” zostało sfinansowane w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020 ze środków otrzymanych od Ministerstwa Zdrowia.

Umowa nr 6/5/4.2/NPZ/2017/1203/1257 zawarta dn. 7 listopada 2017 r. na realizację zadania z zakresu zdrowia publicznego w zakresie punktu 4.2 Celu Operacyjnego nr 5, Narodowego Programu Zdrowia pn. „Badanie poszczególnych obszarów stanu zdrowia osób starszych, w tym jakości życia związanej ze zdrowiem”.

Recenzenci naukowi:

dr hab. Piotr Czekanowski, prof. UG (Uniwersytet Gdański)

prof. dr hab. Kornelia Kędziora-Kornatowska (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Collegium Medicum w Bydgoszczy)

prof. dr hab. Elżbieta Trafiałek (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach)

prof. dr hab. Małgorzata Sobieszczańska (Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu)

Opieka merytoryczno-organizacyjna nad wydaniem Monografii:

dr n. med. Hanna Kujawska-Danecka, dr n. o zdr. Aleksandra Szybalska

Sekretarz wydania: Adrian Lange

Zakład Prewencji i Dydaktyki, Gdański Uniwersytet Medyczny

ul. Dębinki 7, 80-211 Gdańsk

e-mail: polsenior2@gumed.edu.pl

Redakcja językowa: Aleksandra Szybalska, Zuzanna Opolska

Opracowanie rycin i projekt okładki: Bartosz Stachowski

Skład, łamanie tekstu i tabel, korekta: Stanisław Danecki

Wydawca:

Gdański Uniwersytet Medyczny

ul. M. Skłodowskiej-Curie 3a, 80-210 Gdańsk

www.gumed.edu.pl

Spis treści

- 11 Przedmowa
- 13 Od kierownika projektu *PolSenior2*

CZĘŚĆ PIERWSZA: WPROWADZENIE

- 19 ROZDZIAŁ 1
Wyzwania dla polityki zdrowotnej i społecznej. Geneza projektów badawczych *PolSenior1* i *PolSenior2*
Piotr Błędowski, Jerzy Chudek, Tomasz Grodzicki, Marcin Gruchała, Małgorzata Mossakowska, Andrzej Więcek, Tomasz Zdrojewski
- 37 ROZDZIAŁ 2
Stan zdrowia ludności Polski w starszym wieku na podstawie danych statystyki publicznej
Bogdan Wojtyniak
- 59 ROZDZIAŁ 3
Organizacja opieki zdrowotnej nad osobami starszymi w Polsce
Tomasz Kostka
- 69 ROZDZIAŁ 4
Zmiany w politykach, w tym zdrowotnej i społecznej, wobec starzenia w Polsce i Europie w ostatniej dekadzie
Piotr Błędowski
- 87 ROZDZIAŁ 5
Przegląd projektów badawczych w dziedzinie gerontologii i geriatrii w Polsce
Karolina Piotrowicz, Ewa Klimek, Zofia Szweda-Lewandowska, Barbara Wizner, Małgorzata Mossakowska

CZĘŚĆ DRUGA: OPIS PROJEKTU

- 115 ROZDZIAŁ 1
Organizacja, zakres i przebieg badania
Tomasz Zdrojewski, Łukasz Wierucki, Hanna Kujawska-Danecka, Adam Hajduk, Adrian Lange
- 131 ROZDZIAŁ 2
Schemat doboru próby
Paweł Zagożdżon, Piotr Bandosz, Roman Konarski, Łukasz Wierucki, Przemysław Ślusarczyk, Bogdan Wojtyniak, Tomasz Zdrojewski
- 147 ROZDZIAŁ 3
Metody i narzędzia badawcze projektu *PolSenior2*
Opracowanie: Komitet Naukowy projektu *PolSenior2*
- 155 ROZDZIAŁ 4
Baza danych, przetwarzanie danych, analizy statystyczne
Kacper Jagiełło, Adam Wyszomirski, Piotr Bandosz, Łukasz Wierucki, Przemysław Ślusarczyk, Krzysztof Flis, Paweł Zagożdżon, Bogdan Wojtyniak

CZĘŚĆ TRZECIA: MEDYCZNA

165 ROZDZIAŁ 1

Identyfikacja osób do Całościowej Oceny Geriatrycznej (wyniki skali VES-13)

Hanna Kujawska-Danecka, Małgorzata Mossakowska Barbara Gryglewska,
Barbara Wizner, Adam Hajduk, Karol Wierzba, Kacper Jagiełło, Tomasz Grodzicki

181 ROZDZIAŁ 2

Ocena stanu funkcjonalnego

Barbara Wizner, Hanna Kujawska-Danecka, Adam Hajduk, Karol Wierzba,
Kacper Jagiełło, Katarzyna Wieczorowska-Tobis

203 ROZDZIAŁ 3

Zespół słabości w populacji polskich seniorów

Karolina Piotrowicz, Hanna Kujawska-Danecka, Adam Hajduk,
Małgorzata Mossakowska, Anna Skalska

219 ROZDZIAŁ 4

Zjawisko sarkopenii i inne zmiany w składzie ciała

Tomasz Kostka, Adam Hajduk, Monika Mierzejewska, Sonia Woch,
Karolina Piotrowicz, Hanna Kujawska-Danecka

235 ROZDZIAŁ 5

Upadki i ich następstwa

Anna Skalska, Adam Hajduk, Małgorzata Mossakowska, Barbara Wizner,
Karol Wierzba, Tomasz Grodzicki

253 ROZDZIAŁ 6

Występowanie bólu przewlekłego w populacji polskich seniorów

Elżbieta Kozak-Szkopek, Hanna Kujawska-Danecka, Karol Wierzba, Aleksandra Szybalska,
Małgorzata Mossakowska

271 ROZDZIAŁ 7

Stan wzroku i słuchu u osób w wieku podeszłym

Natalia Lange, Dorota Raczyńska, Justyna Jędrzychowska-Jamborska, Hanna Kujawska-Danecka,
Kacper Jagiełło, Jakub Piątkowski, Monika Trochim, Małgorzata Mossakowska

293 ROZDZIAŁ 8

Zaburzenia funkcji poznawczych w polskiej populacji geriatrycznej

Alicja Klich-Rączka, Karolina Piotrowicz, Hanna Kujawska-Danecka,
Paweł Zagożdżon, Małgorzata Mossakowska

311 ROZDZIAŁ 9

Ocena wykonania Testu Rysowania Zegara w polskiej populacji geriatrycznej

Hanna Kujawska-Danecka, Katarzyna Nowicka-Sauer, Emilia J. Sitek

327 ROZDZIAŁ 10

Występowanie objawów depresyjnych w populacji osób starszych na podstawie badania *PolSenior2*

Paweł Zagożdżon, Katarzyna Broczek, Hanna Kujawska-Danecka,
Radosław Czernych, Małgorzata Mossakowska

349 ROZDZIAŁ 11

Zaburzenia snu w wieku podeszłym

Adam Hajduk, Hanna Kujawska-Danecka, Adrian Stefański,
Kacper Jagiełło, Łukasz Wierucki, Barbara Wizner, Monika Mierzejewska

369 ROZDZIAŁ 12

Objawy z dolnego odcinka układu moczowego

Hanna Kujawska-Danecka, Katarzyna Wieczorowska-Tobis, Małgorzata Mossakowska,
Jerzy Chudek, Marzena Olszewska-Karaban, Adam Hajduk, Adam Wyszomiński,
Barbara Wizner, Barbara Gryglewska

387 ROZDZIAŁ 13

Nietrzymanie stolca i zaparcia w populacji polskich seniorów

Michał Nowakowski, Karol Wierzbę, Adam Hajduk, Barbara Wizner

401 ROZDZIAŁ 14

Niedożywienie i ryzyko niedożywienia u osób starszych w Polsce

Roma Krzymińska-Siemaszkó, Aleksandra Kaluźniak-Szymanowska, Sylwia Małgorzewicz,
Jerzy Chudek, Hanna Kujawska-Danecka, Katarzyna Wieczorowska-Tobis

417 ROZDZIAŁ 15

Stan uzębienia oraz posiadanie i korzystanie z protez zębowych u osób starszych w Polsce w oparciu o dane projektu *PolSenior2*

Klaudia Suligowska, Jerzy Chudek, Jurand Mackiewicz, Małgorzata Mossakowska, Maria Prośba-Mackiewicz

433 ROZDZIAŁ 16

Nadwaga i otyłość u osób starszych w Polsce

Michał Brzeziński, Monika Puzianowska-Kuźnicka, Emilia Bleszyńska,
Hanna Kujawska-Danecka, Piotr Bandosz, Tomasz Zdrojewski

449 ROZDZIAŁ 17

Cukrzyca i stan przedcukrzycowy oraz powikłania cukrzycy w wieku podeszłym

Łukasz Wierucki, Agata Wojciechowska, Katarzyna Więckiel-Lisowska, Anna Korzon-Burakowska,
Piotr Bandosz, Tomasz Zdrojewski, Monika Puzianowska-Kuźnicka

473 ROZDZIAŁ 18

Rozpowszechnienie, świadomość i skuteczność leczenia nadciśnienia tętniczego

Tomasz Zdrojewski, Andrzej Więcek, Łukasz Wierucki, Barbara Wizner, Piotr Bandosz,
Małgorzata Mossakowska, Przemysław Ślusarczyk, Jerzy Chudek, Tomasz Grodzicki

497 ROZDZIAŁ 19

Zaburzenia gospodarki lipidowej

Krzysztof Chlebus, Tomasz Zdrojewski, Tomasz Grodzicki, Andrzej Więcek,
Barbara Wizner, Sonia Woch, Kacper Jagiełło, Marcin Gruchała

515 ROZDZIAŁ 20

Choroba wieńcowa u osób powyżej 60. roku życia w Polsce

Krzysztof Chlebus, Adrian Stefański, Krzysztof Rewiuk, Tomasz Zdrojewski,
Łukasz Wierucki, Zbigniew Kalarus, Tomasz Grodzicki, Marcin Gruchała

529 ROZDZIAŁ 21

Migotanie przedsionków

Krzysztof Rewiuk, Adrian Stefański, Zbigniew Kalarus, Marcin Gruchała,
Łukasz Wierucki, Krzysztof Chlebus, Tomasz Zdrojewski, Tomasz Grodzicki

541 ROZDZIAŁ 22

Niewydolność serca

Tomasz Grodzicki, Łukasz Wierucki, Krzysztof Rewiuk, Barbara Wizner,
Piotr Bandosz, Adrian Stefański, Tomasz Zdrojewski, Marcin Gruchała

555 ROZDZIAŁ 23

Rozpowszechnienie wybranych chorób neurologicznych wieku podeszłego w Polsce na podstawie badania *PolSenior2*

Kamil Chwojnicky, Łukasz Wierucki, Piotr Bandosz, Krzysztof Flis, Adam Wyszomirski, Tomasz Zdrojewski

575 ROZDZIAŁ 24

Choroby nowotworowe w populacji polskich seniorów

Monika Puzianowska-Kuźnicka, Jerzy Chudek, Marta Cąkała-Jakimowicz,
Małgorzata Mossakowska

587 ROZDZIAŁ 25

Choroby układu oddechowego w populacji polskich seniorów

Małgorzata Fedyk-Lukasik, Emilia Bleszyńska, Ewa Klimek, Adrian Stefański

605 ROZDZIAŁ 26

Częstość występowania serologicznych wykładników zakażeń wirusami zapalenia wątroby typu B i C oraz nieprawidłowych testów wątrobowych

Katarzyna Zięba, Joanna Musiałik, Łukasz Wierucki, Adam Hajduk, Jerzy Chudek

625 ROZDZIAŁ 27

Gospodarka wapniowo-fosforanowa u osób starszych w populacji polskiej

Katarzyna Wyskida, Weronika Bulska-Będkowska, Natalia Lange, Andrzej Więcek, Jerzy Chudek

649 ROZDZIAŁ 28

Częstość występowania przewlekłej choroby nerek u osób w wieku podeszłym w Polsce

Andrzej Więcek, Jerzy Chudek, Alicja Dębska-Słizień, Łukasz Wierucki, Tomasz Zdrojewski

665 ROZDZIAŁ 29

Choroby gruczołu krokowego

Jerzy Chudek, Łukasz Wierucki, Aleksandra Szybalska, Małgorzata Mossakowska

679 ROZDZIAŁ 30

Zaburzenia czynności tarczycy u osób starszych w populacji polskiej

Krzysztof Sworczak, Adrian Stefański, Piotr Kocelak, Tomasz Zdrojewski,
Monika Puzianowska-Kuźnicka, Jerzy Chudek

699 ROZDZIAŁ 31

Ocena wybranych parametrów morfologii krwi u osób w wieku podeszłym

Krzysztof Lewandowski, Łukasz Wierucki, Katarzyna Wieczorowska-Tobis, Andrzej Więcek,
Adam Wyszomirski, Tomasz Zdrojewski

719 ROZDZIAŁ 32

Zjawisko wielochorobowości

Barbara Gryglewska, Tomasz Grodzicki, Małgorzata Mossakowska,
Łukasz Wierucki, Piotr Bandosz, Tomasz Zdrojewski

735 ROZDZIAŁ 33

Farmakoterapia osób w podeszłym wieku

Łukasz Wierucki, Emilia Bleszyńska, Zbigniew Gaciong, Kacper Jagiełło,
Małgorzata Sznitowska, Katarzyna Wieczorowska-Tobis, Karol Wierzba,
Andrzej Więcek, Sonia Woch, Tomasz Zdrojewski

759 ROZDZIAŁ 34

Samoocena stanu zdrowia

Aleksandra Szybalska, Adam Hajduk, Hanna Kujawska-Danecka,
Małgorzata Mossakowska

777 ROZDZIAŁ 35

Aktywność fizyczna

Tomasz Kostka, Hanna Kujawska-Danecka, Adam Hajduk,
Joanna Kostka, Tomasz Zdrojewski

795 ROZDZIAŁ 36

Rozpowszechnienie palenia tytoniu w populacji polskich seniorów

Aleksandra Szybalska, Kacper Jagiełło, Krzysztof Flis, Łukasz Balwicki

811 ROZDZIAŁ 37

Zwyczaje żywieniowe osób w wieku podeszłym

Edyta Wernio, Jolanta Anna Dardzińska, Aleksandra Szybalska, Sylwia Małgorzewicz

833 ROZDZIAŁ 38

***Healthy ageing* w populacji osób starszych w Polsce – częstość i determinanty**

Tomasz Grodzicki, Beata Tobiasz-Adamczyk, Barbara Wizner, Agnieszka Pac, Adam Wyszomirski,
Piotr Bandosz, Monika Puzianowska-Kuźnicka

CZĘŚĆ CZWARTA: SPOŁECZNO-EKONOMICZNA

849 ROZDZIAŁ 1

Sytuacja materialna osób starszych

Piotr Błędowski

863 ROZDZIAŁ 2

Sytuacja rodzinna i więzi rodzinne osób starszych

Barbara Szatur-Jaworska

885 ROZDZIAŁ 3

Aktywność zawodowa

Piotr Szukalski

897 ROZDZIAŁ 4

Warunki mieszkaniowe polskich seniorów

Zofia Szweda-Lewandowska

- 911 **ROZDZIAŁ 5**
Potrzeby opiekuńcze osób starszych
Piotr Błędowski
- 929 **ROZDZIAŁ 6**
Aktywność w czasie wolnym i wyjazdy poza miejsce zamieszkania
Aleksandra Szybalska, Hanna Kujawska-Danecka, Elżbieta Biernat, Małgorzata Mossakowska
- 961 **ROZDZIAŁ 7**
Przemoc w stosunku do osób starszych
Małgorzata Halicka, Jerzy Halicki, Adrian Lange
- 977 **ROZDZIAŁ 8**
Wykluczenie cyfrowe
Ewa M. Kwiatkowska, Hanna Kujawska-Danecka, Adrian Lange,
Piotr Popowski, Bogdan Wojtyniak
- 993 **ROZDZIAŁ 9**
Jakość życia
Beata Tobiasz-Adamczyk
- 1009 **ROZDZIAŁ 10**
Dostępność i poziom satysfakcji z usług medycznych
Beata Tobiasz-Adamczyk, Aleksander Galaś, Tadeusz Jędrzejczyk, Agnieszka Wojtecka,
Tomasz Grodzicki
- 1033 **ROZDZIAŁ 11**
Nierówności w zdrowiu w zależności od czynników społecznych
Adrian Lange, Tomasz Zdrojewski, Paweł Zagożdżon, Piotr Błędowski,
Kacper Jagiełło, Barbara Wizner, Ewa M. Kwiatkowska, Bogdan Wojtyniak

CZĘŚĆ PIĄTA: PODSUMOWANIE WYNIKÓW. WNIOSKI. STRESZCZENIE. ANEKS

- 1053 **Podsumowanie wyników i wnioski**
1117 **Streszczenie**
1129 **Aneks. Specyfikacja badań laboratoryjnych**